

ISSN: 1857-8896

INSTITUTI ALB-SHKENCA
ALB-SHKENCA INSTITUTE

ANAS

Studia humanitatis

22

ANAS	Viti X	Nr. 22	Fq. 1-105	Shkup	2023
------	--------	--------	-----------	-------	------

Studia humanitatis

22

NUMËR TEMATIK "PETRO JANURA"

22/2023

Botimi i kësaj reviste është mbështetur nga:

Ministria e Kulturës e Republikës së Maqedonisë së Veriut

Shkup, 2023

Studia humanitatis

22

Botues
Instituti Alb-Shkenca

Editor
Alb-Shkenca Institut

Redaktori përgjegjës
Prof. dr. Zeqirja NEZIRI
"Shën Cirili dhe Metodi", Maqedoni

Editor-in-chief
Zeqirja NEZIRI, PhD., University "St.
Cyril and Metodij", Macedonia

Zëvendës redaktorë
Prof. dr. Shpresa HOXHA
(Universiteti i Prishtinës, Kosovë)
Prof. dr. Kristaq JORGO
(Universiteti i Tiranës, Shqipëri)

Vice editors
Shpresa HOXHA, PhD
(University of Pristina, Kosovo)
Kristaq JORGO, PhD
(University of Tirana, Albania)

Redaksia
(Shqipëri) Emil LAFE
(SHBA) Sami REPISHTI
(SHBA) Niko QAFOKU
(Maqedoni) Zeqirja NEZIRI
(Kosovë) Shpresa HOXHA
(Shqipëri) Kristaq JORGO
(Maqedoni) Mustafa IBRAHIMI
(Shqipëri) Lluka QAFOKU
(SHBA) Robert MAGARI
(Kosovë) Arbnora DUSHI
(Kosovë) Nebi CAKA
(Shqipëri) Merita SAUKU BRUCI
(Maqedoni) Agim LEKA
(Kosovë) Arben HOXHA

Editorial board:
Emil LAFE (Albania)
Sami REPISHTI (USA)
Niko QAFOKU (USA)
Zeqirja NEZIRI (Macedonia)
Shpresa HOXHA (Kosovo)
Kristaq JORGO (Albania)
Mustafa IBRAHIMI (Macedonia)
Lluka Qafoku (Albania)
Robert MAGARI (USA)
Arbnora DUSHI (Kosovo)
Nebi CAKA (Kosovo)
Merita SAUKU BRUCI (Albania)
Agim LEKA (Macedonia)
Arben HOXHA (Kosovo)

Redaktor teknik
Prof. dr. Mustafa IBRAHIMI

Technical editors
Mustafa IBRAHIMI, PhD.

Përmbajtja

ZEQIRJA NEZIRI	4
EQREM ÇABEJ DHE PERIODIZIMI I HISTORISË SË LETËRSISË SHQIPTARE DERI TE RILINDJA KOMBËTARE	4
MUSTAFA IBRAHIMI	20
VËSHTRIM ETNOLINGUISTIK MBI FIGURAT MITOLOGJIKE TEK SHQIPTARËT DHE POPUJT SLLAV	20
HELENA GRILLO (MUKLI)	34
HULUMTIME MBI NJOHJEN, KUPTUESHMËRINË E PËRDORIMIN E FJALIVE KUSHTORE	34
TEUTA VINCA KAFEXHOLLI.....	46
ARSIMI DHE HAPJA E SHKOLLAVE SHQIPE NË NJË REVISTË TË RËNDËSISHME	46
MERAL SHEHABI-VESELI	56
SELVIJE SELMANI	56
KËNGA POPULLORE SI INTERTEKST NË DRAMËN „HALILI DHE HAJRIA” TË KOLË JAKOVËS	56
LULIETA ADILI-ÇELIKU	66
KËMISHA E VESHJES POPULLORE TË GRAVE TË KËRÇOVES DHE INTERPRETIMI I DISA ELEMENTEVE TË LASHTA NË KËTË VESHJE.....	66
FARKETA DIBRA - ZEIQIRI	76
ZHVILLIMI I INTERESIMIT TË NXËNËSVE PËR LEXIMIN E LEKTYRËS SHKOLLORE	76
DONIKA BAKIU.....	90
MËSIMI ONLINE NË KOHËN E PANDEMISË COVID-19 (STUDIM RASTI ME STUDENTËT DHE PROFESORËT NË RMV)	90

Farketa Dibra - Zeqiri

Universiteti "Shën Kirili e Metodi"
Fakulteti i Filologjisë "Blazhe Koneski" - Shkup
Email: farketadibra@gmail.com

**ZHVILLIMI I INTERESIMIT TË NXËNËSVE PËR LEXIMIN
E LEKTYRËS SHKOLLORE****DEVELOPMENT OF STUDENTS' INTEREST IN READING
OF SCHOOL READING**

"Një person që nuk lexon është i barabartë me atë që nuk mund të lexojë"

Mark Twain

Hyrje

Në ditët e sotme libri paraqet pjesë të përditshmërisë të secilit nxënës. Shoqërimi dhe kontakti i përditshëm me të zë një vend të rëndësishëm në angazhimet e tyre shkollore dhe nga koha e lirë. Libri lexohet, tregohet dhe përjetohet, ai na informon, paralajmëron, sugjeron, i jep kuptim jetës, me një fjalë – edukon.

Parashtrohet pyetja: Sa nxënësit e përjetojnë librin si të domosdoshëm dhe të nevojshëm në përditshmërinë e tyre? Deri në ç'masë libri paraqet faktor për ndërtimin e personalitetit të çdo nxënësi? Përgjigjet e këtyre dhe shumë pyetjeve të tjera i kërkojmë në radhë të

parë në shkollë, në procesin edukativo-arsimor dhe te mësimdhënësi i lëndës së gjuhës shqipe dhe letërsisë, si faktor vendimtar dhe ndërmjetësues mes nxënësit dhe veprës letrare. Roli ndërmjetësues i mësimdhënësit përmbushet atëherë, ku ai me kënaqësi dhe pozitivitet u përgjigjet pyetjeve: *A lexojnë nxënësit? Sa lexojnë? Çfarë lexojnë? Si lexojnë?* Në thelb të gjithë këtyre përgjigjeve qëndron veprimtaria e mësimdhënësit brenda procesit edukativo-arsimor të lëndës së gjuhës shqipe dhe të letërsisë, i cili njëkohësisht mund të shërbejë si tregues për përcaktimin e shkallës së realizimit të rolit shoqëror që luan shkolla si tërësi.

A lexojnë nxënësit?

Edhe përkundër një vlere jashtëzakonisht të madhe që ka leximi, kohëve të fundit, gjithnjë e më tepër qarkullojnë zëra nga gjuhëtarë, studiues, analist, metodistë, mësimdhënës të gjuhës dhe të letërsisë, në bisedat e përditshme ose në intervista të ndryshme televizive, të cilët shprehin dëshpërimin dhe pakënaqësinë e tyre, duke pohuar se ka humbur vlera dhe rëndësia e librit, kemi krizë leximi, nxënësit gjithë e më pakë lexojnë, interesimi i tyre për lexim nuk është si më parë.

Parashtrohet pyetja: Vallë leximi si detyrim- angazhim shkollor e bën nxënësin lexues të vërtetë apo nxënësit lexojnë sepse e ndiejnë të nevojshme të lexojnë? Leximi si obligim- detyrim paraqet ngarkesë për nxënësin, ndërsa leximi si dëshirë, pasion për të lexuar paraqet kënaqësi dhe është shprehi e marrëdhënies aktive që ka nxënësi me librin. Mirëpo, për fat të keq te nxënësit në përgjithësi kjo shprehi e të lexuarit me sa duket mungon edhe nëse flasim për leximin si detyrim dhe si ndjenjë e domosdoshme për ta përmbushur atë pjesë të kënaqësisë që i mungon nxënësit, në të dy rastet është thuajse e njëjta gjë.

Për të përfituar një pasqyrë se si qëndron puna lidhur me leximin e lektyrave nga ana e nxënësve, treguesit që mund të na ndihmojnë në këtë drejtim janë të shumtë. Fillimisht biblioteka e shkollës dhe bibliotekat e qytetit na japin të dhëna për librat e marrë dhe numrin e nxënësve të regjistruar në çdo vit. Kemi përzgjedhur që gjatë shtjellimit të librit, të mbështetemi në të dhënat që kemi nxjerrë nga hulumtim i realizuar në terren me nxënësit e shkollave të mesme të Maqedonisë së Veriut. Sipas rezultateve që dolën nga ky hulumtim, konstatoam se ne i

përkasim një popullsie, e cila lexon shumë pak dhe jo vazhdimisht, por vetëm në rast nevojë, madje edhe atëherë nuk përmbushen zbrazëtitat e parapara. Kjo vërtetohet me faktin se nga 1.485 nxënësve të anketuarve vetëm 372 nxënës i lexojnë të gjitha lekturat e detyrueshme dhe përveç tyre, lexojnë vepra të tjera për ta përmbushur kënaqësinë e tyre estetike. Ndërkaq 1.113 nxënës jo vetëm që nuk lexojnë vepra të tjera për kënaqësinë e tyre, por 528 prej tyre nuk i lexojnë as veprat e detyrueshme që janë të parapara në plan-programin mësimor si lektura shkollore.

Gjatë zhvillimit të procesit edukativo-arsimor të lëndës së gjuhës shqipe dhe letërsisë, e sidomos në orën e analizës dhe interpretimit të lekturës shkollore, i kushtohet rëndësi qenësore dhe me prioritet të madh nxënësit, që ai vazhdimisht ta ndërtojë botën e letërsisë artistike. Kjo paraqet faktor urëkalues për tejkalimin e pengesave që paraqiten në marrëdhënie me leximin si detyrim dhe leximin si pasion apo dëshirë për të lexuar.

Konstatimi i përgjithshëm në të cilin kemi arritur është se, mësimdhënësi duhet të përpiqet që në personalitetin e çdo nxënësi t'i mbjellë ato mekanizma të brendshëm që do ta rrisin interesimin për lexim, do të nxisin dashuri ndaj librit dhe do ta ndërtojnë vetëdijen se libri i lexuar ka domethënien e pasurisë së shpirtit. Pra, rezulton se nxënësit do të lexojnë më shumë:

- ✦ nëse mësimdhënësi e njofton nxënësin me veprat letrare që duhet t'i lexojë në shtëpi;
- ✦ nëse mësimdhënësi e drejton nxënësit në një pikë të caktuar tematike të veprës;
- ✦ nëse mësimdhënësi vazhdimisht ndërton situata nga të cilat nxënësit arrijnë në përfundim, se libri është burimi më i afërt dhe më frytdhënës i diturive;
- ✦ nëse mësimdhënësi shpreh kënaqësi dhe gëzim para shpjegimit të çdo libri;
- ✦ nëse mësimdhënësi me shembuj personal tregon se e adhuron dhe e çmon librin;
- ✦ nëse mësimdhënësi për librin flet me dashuri dhe respekt;
- ✦ nëse mësimdhënësi mundëson prani dhe kontakt të përditshme të nxënësve me librin;

- ✦ nëse mësimitdhënësi gjatë bisedave me prindërit u sugjeron lexim të përditshëm për të gjithë anëtarët e familjes;
- ✦ nëse mësimitdhënësi i nxit nxënësit ta blejnë dhe ta duan librin;
- ✦ nëse mësimitdhënësi lexon para nxënësve fragmente interesante dhe tërheqëse nga libri;
- ✦ nëse mësimitdhënësi lexon detaje nga jeta dhe veprimtaria e shkrimtarit;
- ✦ nëse mësimitdhënësi gjithmonë gjen kohë për të biseduar me nxënësit rreth veprës letrare që është në interes të tyre;
- ✦ nëse mësimitdhënësi nxit debat mes nxënësve dhe inicion diskutime interesante mbi veprën e lexuar etj.
- ✦ nëse mësimitdhënësi insiston në përkryerjen e teknikës së leximit të nxënësit deri në stadin e leximit estetik;
- ✦ nëse mësimitdhënësi i aftëson nxënësit për përmbajtjen strukturale të asaj që e lexojnë të mbajnë shënime;
- ✦ nëse mësimitdhënësi arrin që të nxënësit ta zhvillojë aftësinë për t'i ndjekur dhe kuptuar ndodhitë në vepër në mënyrë analitike;
- ✦ nëse mësimitdhënësi i aftëson nxënësit që individualisht të formojnë kritere për ta vlerësuar veprën letrare;
- ✦ nëse mësimitdhënësi organizon situata mësimore prej të cilave do të marrë informacion kthyes për mënyrën e leximit të veprës për secilin nxënësi në veçanti;
- ✦ nëse mësimitdhënësi i aftëson nxënësit për lexim hulumtues të veprës letrare.

Marrja në konsideratë e të gjitha mundësive të lartpërmendura, që mësimitdhënësi me aftësinë, përgatitjen dhe seriozitetin profesionale u mundëson nxënësve brenda procesit edukativ-arsimor, s'do mend se do të ketë rezultate pozitive, ku pritshmëritë janë si në rritjen e numrit të lexuesve ashtu edhe në cilësinë e leximit.

Çfarë lexojnë nxënësit?

Kohëve të fundi gjithmonë e më tepër mësimitdhënësit ankohen, se nxënësit nuk lexojnë lektura shkollore dhe atë material që ua servon lënda e gjuhës shqipe dhe e letërsisë. Interesimi i tyre është fokusuar nga ana e kundërt e plan-programit mësimor. Ata lexojnë vepra të tjera jo të planifikuara nga lista e lekturave, vepra të padobishme që nuk kanë

ndonjë vlerë dhe rëndësi, por në masë të madhe tërheqin interesimin dhe vëmendjen e tyre. Megjithatë, vërejmë se në një mënyrë apo tjetrën, ekziston dëshirë dhe interesim për lexim. Por, duhet gjetur arsyeja se pse nxënësit më shumë janë të interesuar për këtë letërsi, ndërsa nga ana tjetër i shmangen leximit të veprave të rëndësishme dhe me vlerë të përherëshme, që do të ndikojnë pozitivisht në ngritjen dhe formimin e kulturës së tyre letrare dhe gjuhësore.

Arsyet janë të shumta dhe individuale, para se gjithash kemi konstatuar se literaturës së lirë, nxënësit i qasen vetë, pa ndihmën e askujt dhe kjo letërsi e afron dhe e bën më intim nxënësin. Ndërsa veprave të detyrueshme, nxënësi nuk mund t'u qaset vetë, as përmbajtjen, as temën, as idenë nuk mund t'i zbulojë dhe kuptojë pa ndihmën e mësimitdhënësit, andaj atij i duhet ndihma e një faktori të jashtëm për ta kuptuar thelbin e asaj që lexon, e në rastin konkret ky faktor është mësimitdhënësi.

Si rrjedhojë, konstatojmë se mësimitdhënësi është faktor i rëndësishëm, i cili duhet me organizim dhe udhëheqje të mirë ta bëjë këtë letërsi të afërt për të gjithë nxënësit. Kur nxënësi do ta kuptojë se sa përfitime të mëdha do të ketë prej saj, se sa shumë ajo do t'ia pasurojë mendjen dhe zgjojë shpirtin, atëherë do të krijojë besim në librin e mirë, ndërsa dashuria dhe interesimi për të janë të siguruara përgjithmonë. Kujtojmë, se ky është një proces tejet i gjatë dhe i ndërlikuar. Hapi i parë për ta shuar etjen e nxënësit për t'u njohur me veprën dobiprurëse janë udhëzimet që do t'i marrë nxënësi rreth përmbajtjes së çfarë ofron ai libër. Ky proces realizohet në qoftë se mësimitdhënësi e harmonizon mësimin e lekturës me mësimin e përpunimit të tekstit që është detyrë kryesore e sferës së letërsisë, pra nëse mësimi i lekturës qëllimisht shpie në procesin e zbulimit të elementeve të analizës, që është kusht për ta kuptuar vlerën e një krijimi letrar.

Si lexojnë nxënësit?

Të lexuarit nuk mësohet nga sot e deri nesër. Rruga nga zberthimi i shkronjave të veçanta e deri tek të lexuarit e rrjedhshëm të një libri të tërë është e gjatë. Bëhet fjalë për një proces tek i cili shumica e fëmijëve dhe të rinjve duhet të shoqërohen dhe të mbështeten vazhdimisht. Të rëndësishëm në këtë proces janë të rriturit – prindërit dhe mësimitdhënësit – shtresa që merr pjesë në interesat e nxënësve në të lexuar, shpesh krejt

të ndryshme, e që janë të rëndësishme dhe me të cilët nxënësit mund të shkëmbejnë mendime mbi përmbajtjen e librave.

Leximi konsiderohet si një akt i thellë individual dhe marrëdhënia me librin është thellësisht intime, aq sa edhe vetë mësimdhënësi e ka të vështirë t'i jap përgjigje pyetjes se në ç'mënyrë lexojnë nxënësit. Libri, fillimisht duhet të edukojë. Teoria dhe praktika pedagogjike kanë shprehur interesim të jashtëzakonshëm lidhura me përsosjen e mekanizmave për kontrollin e njohurive të librit, sesa me zhvillimin e metodologjisë së qasjes ndaj tij si vepër letrare.

Për të pasur një nivel më të lartë leximi, nxënësit në radhë të parë duhet t'u nënshtrohen disa detyrave kryesore që kërkon procesi i leximit. Së pari duhet që te nxënësit të jetë përfituar teknika e të lexuarit sadopak që në ciklin e ulët. Teknika e të lexuarit dhe leximi shembullor (ekspresiv) nuk përfundon vetëm me realizimin e planit dhe programit që parashihet të realizohet në klasë, por ai vazhdon gjithë jetën. Mendimtari i madh i filozofisë dhe letërsisë Gëte ka thënë: *“Ju, fëmijë të mirë, nuk e dini se sa kohë dhe punë i duhet njeriut për të mësuar mirë të lexojë. Mua për këtë m'u deshën 80 vjet. Por, edhe tani nuk mund të them se ia kam arritur qëllimit”*.

Mësimdhënësi mund të kontribuojë ndjeshëm në përvetësimin e veprës letrare, që për nxënësin paraqet një akt aktiv dhe kërkimor. Ndërsa në pamundësi të një riprodhimit të tillë, libri të jetë burim, nxitje dhe inspirim për aktivitete krijuese dhe jo përmbajtje e paprekur që shpejt harrohet. Me këtë qëllim mësimdhënësi duhet të ndërmerret për të realizuar disa aktivitete me nxënësit brenda procesit edukativo-arsimor, si më të rëndësishëm kemi veçuar:

- ✦ të insistojë në përsosjen e teknikës së leximit të nxënësit deri në nivel të leximit estetik;
- ✦ t'i aftësojë nxënësit që të mund të strukturojnë përmbajtjen që e lexojnë (duke mbajtur shënime për tekstin e lexuar);
- ✦ të zhvillojnë aftësinë për të ndjekur në mënyrë analitike mendimin bazë në veprim;
- ✦ të përpiqet që nxënësit të formojnë kritere për vlerësimin e një vepre letrare;

- ✚ të organizojë situata mësimore përmes të cilave do të marrë reagime për mënyrën e leximit të veprës letrare për secilin nxënës në veçanti;
- ✚ të njohë nxënësit me variablat elementare mbi bazën e të cilave analizohet një vepër artistike (përmbajtja, stili, gjuha, mjetet shprehëse, arti etj);
- ✚ të aftësojë nxënësit të hulumtojnë leximin e një vepre letrare;
- ✚ të punohet në vazhdimësi për zhvillimin e ndjeshmërisë letrare artistike të nxënësit, etj.

Detyrë që kërkon zgjidhje të menjëhershme dhe thelbësore në fushën e lektyrës është leximi i përmbajtjeve të programuara. Me ndihmën e metodave, mjeteve dhe modeleve të punës, mësimdhënësi t'i mundësojë nxënësit një qasje krijuese ndaj letërsisë artistike në përgjithësi dhe ta drejtojë ngritjen e tij në të ardhmen në një lexues të vërtetë të fjalës së bukur letrare.

Faktorët që e vështirësojnë procesin e leximit të lektyrës shkollore

Për të rritur cilësinë e të lexuarit vlerësohet si shumë e rëndësishme gjetja dhe zbatimi i atyre praktikave të provuara mësimdhënëse, të cilat ndikojnë dukshëm në rritjen dhe përmirësim e aftësive të leximit dhe të zhvillimit të përgjithshëm intelektual. Shumë studiues dhe teoricienë janë përfshirë në diskutime të mëdha profesionale për të gjetur rrugën e cila do të çonte drejt zbulimit të atyre praktikave dhe teknikave sa më të përshtatshme në lidhje me mësimdhënien dhe të nxënësve në fushën e të lexuarit për të gjitha moshat. Shkolla jonë shqipe si duket çalon në këtë drejtim, vëmendja më e madhe i është kushtuar letërsisë dhe problemeve të saja në çështjen e të lexuarit nga nxënësit dhe studentët, e jo shkaqeve psiko-intelektuale të përdorimit të këtij procesi dhe gjetjen e shmangies që shfaqen në moshën të ndryshme shkollore në lidhje me të lexuarin.

Interesimi i nxënësve për leximin e lektyrave pengohet nga disa faktorë, që natyrisht se janë të natyrës subjektive e objektive. Në praktikën mësimore pasqyrohen shumë sosh dhe bëhen përpjekje të mëdha për të zbutur ndikimin e tyre. Pa u nisur nga një kërkim gjithëpërfshirës që do të çonte në mënyrë të pashmangshme në devijime të ndryshme, duke pasur parasysh dimensionet dhe efektet e tyre të

ndryshme në mjedise të ndryshme, renditen vetëm disa prej tyre që janë padyshim më të rëndësishmit dhe që duhen marrë gjithmonë parasysh, si:

- ✚ Teksti mësimor, si burim i dijeve dhe mjet i transmetimit të këtyre dijeve te nxënësit ndikon fuqishëm në procesin e të lexuarit, sepse në të jepet jo vetëm materiali, por në një farë mase përcaktohet ecuria e procesit të të lexuarit dhe mësuarit. Në tekstet shkollore që aktualisht përdoren në sistemin tonë para universitar, letërsia e zgjedhur në këto tekste ka një konfuzion, mbizotërojnë pjesë nga e kaluara dhe historia, që për nxënësit nuk shfaqin asnjë interes dhe motivim. Në këto tekste nuk lexohen dukshëm mbështetjet teorike, psikologjike dhe didaktike, si e tillë kjo lloj letërsie nuk është motivuese dhe e mbështetur në qëllime të vërteta didaktike, që ndikojnë në zhvillimin dhe përforcimin e aftësive lexuese të nxënësve, të cilëve u drejtohet ajo;¹⁶
- ✚ Njëkohësisht, mësimdhënësit e dalë nga një formim, ku mësimi i gjuhës dhe gramatikës ka qenë parësor, nuk i japin shumë rëndësi të lexuarit, ende mendojnë se mësimi i gramatikës është vendimtar për të fituar shprehitë e të lexuarit. Ata mendojnë se gramatika e mësuar mirë të çon drejt një të lexuari të mirë, ndërsa janë ende larg konceptit se duhet nisur nga të lexuarit dhe të shkruarit për të shkruar drejt gramatikës;
- ✚ Ngarkesa e përgjithshme e nxënësve me një material tejet voluminoz nga të gjitha lëndët mësimore gjatë sistemit të shkollimit;
- ✚ Mungesa e metodologjisë së përshtatshme e mësimdhënësve për ta ruajtur interesimin e nxënësve për literaturën beletristike;
- ✚ Titujt e veprave janë të vjetruara dhe jo në hap me kohën, duhen ndryshuar sipas kërkesave të botës së nxënësve, natyrisht duke mos u anashkaluar edhe funksioni i tyre pedagogjik dhe vlera edukativo-arsimore;
- ✚ Në të shumtën e rasteve mungon nxitja, motivimi nga ana e mësimdhënësit të gjuhës dhe letërsisë shqipe;
- ✚ Një tjetër faktor mbase tejet i rëndësishëm është edhe fryma me të cilën prindërit ushqejnë ose jo interesimin e fëmijëve për librin;

¹⁶ Mimoza Gjokutaj, *Didaktika e gjuhës shqipe*, Tiranë, 2009, f. 214.

* Si faktor më të rëndësishëm dhe vendimtar kemi veçuar elektronikën dhe rrjetet sociale, televizioni me kanalet e shumta dhe antenat satelitore ku pjesën më të madhe të ditës nxënësit e kalojnë aty.

Nëse mësimdhënësi i lëndës së gjuhës dhe letërsisë shqipe arrin që t'i hetojë me kohë këta faktor, që ndikojnë në largimin e nxënësit nga leximi i lekturve, atëherë mundësit për zhvillimin e interesimit për lexim do të jenë më të mëdha. Nëse ai e bën zëvendësimin e disa veprave letrare me vepra që i përgjigjen interesimit të nxënësve, kjo në masë të madhe do të ndikonte pozitivisht te nxënësit edhe në zhvillimin dhe pasurimin e kulturës, fjalorit gjuhësor, rritjen e nivelit të vlerësimit, zhvillimin e aftësive për vlerësim kritik mbi veprën e lexuar.

Motivimi i nxënësve për leximin e lekturës shkollore

Përmbajtja përcakton procesin. Sipas kësaj aksiome shpjegimi për të lexuar duhet të jetë në funksion të objektivave të lëndës së re që shpjegohet. Hapi i parë gjatë këtij procesi është t'u mësosh nxënësve të lexojnë me synim. Në fillim mësimdhënësi është mirë t'u lexojë atyre me zë pjesë interesante (mundësisht me ngjyrim emocional) dhe pastaj të bisedojë për pjesën e lexuar.

Të lexuarit me synim nuk e përjashton gjithashtu leximin për t'u argëtuar. Shumica prej nesh ka formuar zakonin që të lexojë më shumë ato libra që i gjen pa i kërkuar shumë. Për ta shfrytëzuar këtë zakon mësuesi duhet të kërkojë funksionimin e mirë të bibliotekës së shkollës. Ai duhet të krijojë një bibliotekë të vogël në klasë ku librat të ekspozohen me kujdes në mënyrë që çdokush t'i shoh ata lehtësisht. Mësimdhënësit duhet të inkurajojnë sjelljen e librave në klasë. Nuk është e lehtë që nxënësit të sjellin libra të mirë, megjithatë kjo gjë mund të stimulohet me mjeshtëri nga mësimdhënësi. Mësimdhënësit duhet të tërheqin vëmendjen me takt kur librat që sjellin janë pa shumë vlerë, sidoqoftë nxënësit nuk duhet të pengohen t'i sjellin ato. Bibliotekat e klasave duhet të kthehen në një preokupim të veçantë për mësimdhënësit dhe për një arsye tjetër, që nxënësve të mos u humbasë interesi për të lexuar.

Një mënyrë tjetër për të stimuluar interesin e nxënësve për të lexuar është t'u tregosh atyre se ata dinë diçka rreth subjektit.

Rrjedhimisht, nëse mësimdhënësi përdor idetë dhe informacionin e nxënësve si bazë për mësim, kjo është një shtytje që libri të zgjojë interes për t'u lexuar nga të gjithë. Sa më shumë që mësimdhënësi t'i inkurajojë nxënësit që ata të përdorin njohuritë dhe idetë që kanë, aq më shumë ata do të lexojnë ato që rekomandon mësimdhënësi.

Përkitazi me këtë mund të themi, se motivimi zakonisht paraqitet si diçka që i jep nxitje, energji dhe drejtim sjelljes së njeriut, pra motivimi është gjithçka që i shtynë njerëzit të bëjnë atë që dëshirojnë të bëjnë. Që të motivohen nxënësit për lexim të lekturave shkollore, në radhë të parë kërkohet informimi dhe përcaktimi i objektivave të qarta dhe të realizueshme lidhur me veprën të cilën do ta lexojë. Nxënësi duhet të jetë i vetëdijshëm se cilin libër, pse dhe si duhet ta lexojë, duhet të jetë i vetëdijshëm se realizimi i objektivave të parashtruara do t'i ndihmojnë të kuptojë, përjetojë dhe interpretojë të mirat sociologjike, psikologjike dhe morale që ofron vepra. Do t'i ndihmojë ta begatojë botën e tij, të zhvillojë aftësitë mendore, të formojë kulturën aktive gjuhësore edhe në formë të komunikimit me gojë dhe me shkrim.

Motivimi i nxënësve për të lexuar, kuptuar dhe interpretuar përmbajtjet të cilat i lexon, mund të zhvillohet në mënyrë të *tërthortë* dhe të *drejtëpërdrejtë*.¹⁷

Motivimi i tërthortë – fillon në familje dhe vazhdon në kushte shkollore. Nëna është mësuesja e parë, e cila përmes këndimit të ninullave dhe tregimit të përrallave ndikon në zhvillimin e aftësive intuitive, emotive dhe intelektuale të fëmijës për të vërejtur, pranuar dhe përjetuar të bukurën, në fillim në formë të këngës, pastaj edhe në formë të narracionit. Ky ndikim do të shërbejë si forcë e fuqishme motivacioni për mësim të suksesshëm në shkollë, për përdorimin e librave të ilustruar, më vonë edhe të veprave letrare.

Motivimi i tërthortë i nxënësve mbështetet në përdorimin e ilustrimeve grafike, në mbështetje me të cilat mund të thuren tregime, të cilat do ta joshin nxënësin t'i tregojë në mënyrë të lirë, që nxit zhvillimin e emocioneve, të fantazisë, më vonë edhe të imagjinatës krijuese të tyre. Njohja e përmbajtjeve, begatimi i fjalorit me fjalë dhe shprehje të reja, përvetësimi i njohurive të vlefshme, janë mjetet më të fuqishme të

---

¹⁷ Riza Brada, *Metodika e gjuhës shqipe për shkollën fillore, botimi III i plotësuar*, Pejë, 2005, f. 382.

motivacionit që do ta nxisin nxënësin të lexojë, përjetojnë, kuptojnë dhe interpretojnë domethënien e pjesës, të cilën e lexojnë.

Motivimi i drejtpërdrejtë - nënkupton procesin gjatë të cilit mësuesi në mënyrë të vazhdueshme angazhohet duke i ushtruar nxënësit të lexojnë lektyra të caktuara. Leximi i një fragment të vogël, i cili me përmbajtjen e tij dhe me mënyrën e leximit nga mësimdhënësi, do t'i motivojë nxënësit ta lexojnë në mënyrë aktive në tërësi veprën letrare, veçanërisht atëherë kur u caktohen pyetje në të cilat, duhet përgjigjur dhe detyrat, të cilat duhet zgjidhur lidhur me përmbajtjen, kompozicioni, personazhet e saj, etj.

Procesi i motivimit për lexim kreativ të pjesëve të leximit dhe të lektyrave letrare nuk do të ketë sukses nëse tentojmë në mënyrë arbitrare t'u japim detyrë nxënësve si p.sh. lexoje këtë vepër për kaq kohë. Parimi i motivimit të nxënësve për lexim dhe të veprës letrare në veçanti kërkon informimin dhe përcaktimin e objektivave të qarta dhe të realizueshme lidhur me veprën të cilën do ta lexojë. Nxënësi duhet të jetë i vetëdijshëm se cilin libër, pse dhe si duhet ta lexojë, duhet të jetë i vetëdijshëm se realizimi i objektivave të parashtruara do t'i ndihmojë të begatojë botën e tij emocionale, të zhvillojë aftësitë mendore, të formojë kulturën aktive gjuhësore edhe në formë të komunikimit me gojë dhe me shkrim.

Motivimi i nxënësve për të lexuar lektyra, do të arrihet atëherë, kur kërkojmë që leximi të bëhet sipas planit: autori, titulli i veprës, raportin ndërmjet titullit e përmbajtjes, ngjarja kryesore dhe ngjarjet e dorës së dytë, zhvillimi i ngjarjes, personazhi kryesor (vetit fizike, psikike dhe morale), përfundimi i veprës, mesazhi kryesor i veprës. Në bazë të këtij plani, duhet bërë vlerësimin e veprës letrare nga ana e nxënësve. Vlerësimi i leximit të veprës letrare mund të bëhet në varësi nga detyrat e dhëna. Në fillim, detyra jepet për të parashtruar me gojë përshtypjet sipas planit, kurse më vonë edhe në formë të të shprehurit me shkrim ku hartojnë referatin- vlerësimin kritik të veprës letrare të lexuar. Si rrjedhojë, mund të përfundojmë se për t'i nxitur nxënësit të lexojnë, ekzistojnë forma dhe mënyra nga më të ndryshmet, por para së gjithash rol vendimtar në motivimin e nxënësve luan mësimdhënësi, i cili duhet që brenda vitit shkollorë të ndërmer dhe organizon aktivitetet e poshtë shënuara:

- ✦ organizon bibliotekat e klasave me libra të lexuar që nxënësit do të shkëmbejnë me njëri-tjetrin;
- ✦ organizon klube lexuesish nga nxënësit në klasë;
- ✦ nxit një konkurs në bazë të numrit të veprave të lexuara ndërmjet klubeve dhe vetë nxënësve;
- ✦ vë në dukje një listë, një përmbledhje të librave më të lexuar si më interesante për nxënësit;
- ✦ nxit shkëmbimin e librave ndërmjet nxënësve;
- ✦ ua huazon librat e tij, nxënësve të klasës;
- ✦ organizon klube të dashamirëve të veprave si krijues të njohur letrar;
- ✦ inicion klube debati nga dashamirët e gjinive dhe llojeve të veçanta letrare;
- ✦ organizon panel diskutimi mbi temën: "Libri që më pëlqen më shumë";
- ✦ organizon bisedë me një shkrimtar të preferuar.

Përfundim

Problemi i të lexuarit në ditët e sotme është bërë një çështje didaktike shumë e ndjeshme dhe e diskutueshme, sipas studimeve dhe hulumtime që janë realizuar në vende të ndryshme të botës por edhe te ne, është konstatuar se teknologjia digjitale dhe qasja që ofron për ta marrë informacionin me shpejtësi dhe hapa të paparashikuara, kanë ndikuar në masë të madhe në mënyrën, rrjedhën dhe interesimin e nxënësit për lexim. Si rrjedhojë e kësaj mungese konstatojmë, se te nxënësit gjithnjë e më shumë vërehen mangësi dhe paaftësi për t'u shprehur si në ligjërimin e folur ashtu edhe në atë të shkruar. Mjafton të marrësh dhe të lexosh një referat ose një hartim të tyre, do të gjesh gabime pa fund, leksik të varfër, të kufizuar, fjali të gjymtuara e me gabime të shumta drejtshkrimor, stilistikore dhe pa ndonjë lidhje logjike sintaksor edhe përkundër ushtrimeve e korrigjimeve të vazhdueshme që bëhen nga ana e mësimitdhënësit. Pra, mungesa e aftësisë për të realizuar një të lexuar të kuptimshëm, të qëllimshëm dhe reflektiv, flet për cilësi dhe interesim të dobët të të lexuarit dhe, kujtojmë se sa më shumë ngjitimi në shkallët e sistemit të edukimit (nga klasa I-XII e më tej),

vihet re se nxënësit lexojnë gjithnjë e më pak, apo gjithnjë e më pak shprehin dëshirë për të lexuar.

Kujtojmë, se sadopak mund të ndikohet në të mirë të kësaj situata. Prijësi i kësaj beteje, i cili mund të ndikojë në ngritjen e vetëdijes së nxënësve lidhur me leximin e lektyrave është padyshim mësimdhënësi i gjuhës shqipe dhe letërsisë. Ai duhet të tentojë që në personalitetin e çdo nxënësi t'i mbjellë ata mekanizma të brendshëm që do ta rrisin interesimin e nxënësit për lexim, do të nxisin dashuri ndaj librit dhe do ta ndërtojnë vetëdijen se libri i lexuar ka domethënien e pasurisë së shpirtit. Mësimdhënësi është ai që luan rol të rëndësishëm në zhvillimin intelektual të nxënësve gjatë procesit të leximit. Për ta kuptuar më mirë këtë rol, si dhe për të qenë të suksesshëm në të, është e rëndësishme që mësimdhënësi ta kuptojë se çfarë ndodhë kur nxënësi lexon. Nëse mësimdhënësi e kupton mirë këtë çast madhor të rritjes intelektuale të çdo individi, kjo do ta ndihmojë atë të përpunojë e të zbatojë strategji që do të kontribuonin në zhvillimin, kultivimin dhe nxitjen e lexuesve në mënyrë që ata të reflektojnë mbi atë çka lexojnë, të mendojnë dhe të mësojnë duke reflektuar mbi të lexuarin dhe procese të tjera që lidhen me të.

Mungesa e të lexuarit, natyrisht se reflekton negativisht në mendjet fëmijërore, fëmija është qenie që shpejt i thithë fjalët, pasuron fjalorin, përvetëson idetë dhe i ndërlihdë ato bukur. Motivimi, inkurajimi hedhë në dritë dijet e tyre, mposhtë ngecjet ndaj të lexuarit në porën e jetës së tyre. Vlera e të lexuarit mbillet në fëmijëri që të korren sukseset drejt së ardhmes, e sidomos gjatë shkollimit të mesëm të lartë ku nxënësi është në një moshë ku për vetë natyrën e tij në kërkim të vet afirmimit, të pozicionimit në shoqëri, gjithmonë ndjek modele të ndryshme identifikimi, të cilat i përzgjedh gjatë veprimtarive në të cilat merr pjesë. Veprimtari të tilla janë të lexuarit e librave të ndryshëm, të cilët përmes heronjve dhe personazheve, karaktereve dhe tipave të caktuar shoqërorë ata i japin nxënësit adoleshent modelin e identifikimit, zgjojnë tek ai synime dhe interesa të forta për të përvetësuar tiparet pozitive të tyre.

Marrja e informacionit përmes të lexuarit e rrit nxënësin, si nga ana intelektuale, ashtu edhe nga ajo emocionale. Kjo e shprehur në mënyrën e përvetësimit të dijeve, arritjen e suksesit apo dyshimin e mossuksesit, në rritjen e vetëvlerësimit dhe vetëbesimit, në ndjenjën e

kuriozitetit, në krijimin e raporteve pozitive shoqërore. Pra, synimi është që leximi të kthehet në shprehje për nxënësit. Duke u kthyer në shprehje, leximi do të bëhet kulturë për ta, pasi në këtë mënyrë fëmijët bëhen lexues të mirë dhe nxënës të suksesshëm.

Bibliografi:

- Baker, L. & Brown, L. A. (1984), *Metacognitive skills in reading*. En Pearson, P.D Handbook of Reading Research. London, Longman.
- Begolli, M. (1962), *Lektyra e detyrueshme dhe ora e saj në shkollë*, BULETINI, Prishtinë.
- Brada, R. (2005), *Metodika e gjuhës shqipe për shkollën fillore, botimi III i plotësuar*, Pejë.
- Wallace, C. (1992), *Reading*, Oxford University Press.
- Gjokutaj, M. (2009), *Didaktika e gjuhës shqipe*, Tiranë.
- Karamitri, E. (1999), *Metodika e letërsisë*, Shkodër.
- Luli, F. (1984), *Metodika e letërsisë dhe e leximit letrar*, Tiranë.